hagyatékából 1922.

KALÁSZANTIANUM

HITÉLETI, TUDOMÁNYOS ÉS SZÉPIRODALMI HAVI FOLYÓIRAT.

VIII. ÉVFOLYAM

*

SZERKESZTI:

VAJNÓCZKY ISTVÁN

KOLOZSVÁR, 1902—1903.

A „KALAZANTINUM“

VIII. ÉVFOLYAMÁNAK

TARTALMA.

I. Vezéreszmék, irányczikkek.

Lapszám

Babos Dezső: Emlékezés 13
Az ifjú előkészítése az életre 73
Erdélyi Károly dr.: Pintér Kálmán † 25
Név nélkül: Beköszöntő 1
— *rt.* A példa mint nevelő eszköz 49
Schütz Antal: Önképző munkásságunk tartalma 29
Eszmény (I. II.) 85, 97
Vajnóczky István: A szerzetesrendek ellen .. 37
A piarista eszményről 109
Varjas Endre: Tu es Petrus 61

II. Hitéleti, theologiai czikkek.

Berényi Mátyás: A rossz tana Aquinói Szent Tamásnál 14, 26, 38, 50
Horváth Jenő: Patrologia és őskeresztény irodalomtörténet 86
Schiff József: A vallás örömeink kútfeje és szórakozásainkban legjobb utmutatónk 2
A barátság és barátkozás..... 62, 74

III. Tudományos közlemények.

Babos Dezső: Arany hazafias költészete szabadságharczunk után..... 4
—*e.*: Az emberszeretet M. Aureliusnál 47
Földi József: A Thebais töredékekről 7
Hatvani Ede: Másfél hét az ó-gyallai observatoriumban..... 104, 112
Kolozsváry Lajos: Tisztán egyéni-e a Bánkban bűne, vagy belejátszik-e a maga nyomorúsága mellett az ország nyomora is? 20

Lapszám

Kováts Dezső: Milyen vallású volt Sylvester János? 91, 98
Kővári Endre; Emlékbeszéd Deseritius Incze felett 89
Lóky Béla dr.: Bolyai Bolyai János, 1802—1860 40
— *ma* — Jó tanácsok kezdő tanárok számára (Judde S. J. után) 58, 68, 82, 94, 106
Miskolczy István: Andreas Ungarus „Descriptiója“ 70
Konradin halála 118
Perényi József dr.: Guzmits Izidornak Szemere Pálhoz intézett kiadatlan levele.. 53
Katona Dénes kiadatlan kézirata 110
Planeta: Marcus Aurelius Antoninus 9
Szalay József: Mátyás király gyermekkora és ifjusága 18
Táby Andor: Pázmándi Horvát Endre: Zircz emlékezete 64, 76
Torma Károly: A levélről, különös tekintettel annak a növény táplálkozásában vitt szerepére 22, 34

IV. Rajzok és novellák.

Agárdy László: Vérboszú.... ..... 55, 66, 78
Az erdei kápolna 102
Lendvai János: Légy boldog. (Sienkiewicz H.) 6
Marián: Későn teljesített fogadalom 31

V. Költemények.

Alfa: Egykor és most (Lenau)..... 3
Babos Dezső: Képek 57
A patak hódolata 91
Az erdő alkonya..... 116
Horváth Jenő: Szentgyakorlatkor 17

Lapszám

Horváth Jenő Jézus és lelkem. (Eichert F.).... 46
Virágok versengése 101
Károlyi Gábor: Nero 81
Kemény János: Otthon 8
Kis Sándor dr.: Október 6. 20
Pintér Kálmán temetése után..... 29
Ének Vörösmarty szelleméhez 40
Dr. Schmidt Ágoston† 53
XIII. Leó 64
Az Ur Jézushoz 76
Ullrich József: Édes anyám halálára..... 33

IV. Különfélék.

1. Vegyesek:..10, 23, 35, 47, 59, 71, 84, 95, 108, 113.
2. Apróságok:
— *e.*: Tanárképzés rendünkben a XVII.—XVIII. század folyamán 84
F.: A piaristák Alsó Ausztriában 48
Forgács János: Pray és Horányi 119
Név nélkül: A kolozsvári egyetem múltja.. 24
V.: Dugonics, mint a „Tudákosságnak Tanítója“..... 11
Az Euklides és Bolyai geometriája között levő különbségről 47
3. Könyvismertetések.
Adjutus Secundus: Katholikus szertartástan 120
Balassa J. Kazinczy Ferencz, Tövisek és virágok..... 72
Családi regénytár kötetei 12, 72
Espiritu de San José de Calasanz 119
Ébredünk 72

Lapszám

J. Foedi: Dissertatio de poesi D. M. Ausonii 36
A Hennig: Hebdomadae Sanctae 24
Jézus legsz. Szive naptára..... 24
Katholikus népiskolai tankönyvek 12
Kier-Falienbűchl: A konviktus szelleme.. 120
Nagyasszonyunk dicsérete 12
Orosz Ádám szentbeszédei..... 46
Ókori Lexikon füzetei 48, 120
Pap bácsi: Szent kereszt legendája 96
Patzner István: Havi Közlöny..... 24, 84
Perényi József dr. Magyar irodalomtörténeti chronologia..... 120
Platz Bonifácz: Kath. levelek egy megtérő nőhöz 48
Pokornyi Emmánuel dr. Ó és Ujszövetségi bibliai történetek 12
Stolz-Pelikán: Magyarországi Szent Erzsébet élete 48
Szent Annai (Spett) Gyula: Hitvalló.... 96
Sziklay János: Magyar szív 84
Tóth Mike: Az életpálya választása..... 120
Tölcséry Ferencz: A veszprém-egyházmegyei kath. legényegyesületek évkönyve 1903..... 120
Újfalusi J. Compendium Theologiae Moralis 120
J. Ullrich: De vita et operibus Commodiani Gazaei 36
Vademecum del Maestro Escolapio.... 120
Wetzel—Domokos: Okoskodások 12
4. Szerkesztői üzenetek. 12, 24, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 108, 120.

51148

Dr. APÁTHY ISTVÁN hagyatékából 1922.

KALAZANTINUM

Kolozsvár, 1902 VIII. évfolyam, 1. szám. Szeptember.

»... *Kedves fiatal rendtársaimnak önmüvelődésük ügyében a «Kalazantinum» cz. lap utján kifejtendő működésére Istennek szt. áldását kérem. 1897. okt. 11.* ***Frank Ferencz****, rendfőnök.«*

« . . . *Szivem mélyéből üdvözlöm a kegyesrend kolozsvári tagjait és buzgó törekvéseit ; örvendek, hogy magaméinak mondhatom őket. 1898. márcz. 15.* + ***Gusztáv Károly,*** *erdélyi püspök.«*

Szerkeszti: VAJNÓCZKY ISTVÁN

Megjelenik: a szünidő kivételével havonként. Előfizetési ár: 4 korona.

Kiadótulajdonos: a »Kalazantinum« hittudományi és tanárképző intézet

Beköszöntő.

A kis csemete, melyet elődeink ültettek, gonddal ápoltak és neveltek, kifejlödött, nyolczadik életévébe lépett, — kis lapunk, melyet a szépért és nemesért hevülő ifjú lelkesedés teremtett meg és tartott fönn eddig, nyolczadik évfolyamát kezdi.

A czél, melyet e lap megalapitói kitüztek: a vallásos érzület ápolása, a szerzetes-tanári müködésre való előkészület és a minden irányban való tudományos kiképzés, lapunk hasábjain mindjobban közeledett a megvalósulás felé; a „Kalazantinum“, a mely nem a kifejlödött, hanem inkább a fejlödő tehetségeknek az organuma, nem a kiforrott eröknek, hanem inkább a kezdőknek a próbatere volt, úgy látszik: megállotta helyét. Nem mondjuk, hogy kis lapunk olyan magaslaton áll, hogy bármely tudományos vagy hitéleti folyóirattal kiállhatná a versenyt, de a hét esztendös mult legalább is azt mutatja, hogy olvasóinknak, vállalkozásunk pártfogóinak tetszett az a munka, a melyet az ifjú kezek végeztek, tetszett az a fáradozás, a melyen érezni lehetett az ezer ideától zsongó ifjú sziv néha szertelenségekbe csapó heves lüktetését, de a melyen egy zersmind meglátszott az a becsületes komoly törekvés is, a mely a piarista ideál szolgálatában az „ora et labora“ elv megtestesitésére törekedett.

De minél szebb eredményeket értek el elödeink a „Kalazantinum“ hasábjain, annál nagyobb sulylyal nehezedik a felelösség terhe miránk, a kikre elödeink örökség képen hagyták e lapot, hogy a mit ők elértek, azt mi megtartsuk és tovább folytassuk, és a mit ők nem értek el, azt megfeszitett munkával mi valósitsuk meg. Mert bevalljuk, erönk csekély, lépteink, mint a járni tanuló kis gyermekéi, bizonytalanok; de reméljük, hogy mint a kis gyermeknél ott van a támogató, segitő anyai kéz, a mely az eleséstől, félreértéstől gondosan megóvja, úgy nálunk sem fog hiányozni az a biztató, jóakarásu támogatás, a mely meg aczélozza eröinket és erősekké tesz bennünket arra, hogy elödeink nyomába léphessünk és lapunkat megtarthassuk azon a ponton, a hova hét év alatt sok viszontagság után a kitartó munka juttatta.

Reméljük azt is, hogy ti, fiatal rendtársaink, a kiknek vállán lapunk jövője nyugszik, nemes ambitióval és munkaszeretettel fogtok közremüködni abban hogy a „Kalazantinum“ szép czélját mindjobban megközelithesse, hogy vallásos érzületünk élesztője, szerzetes-tanári hivatásunk erősitője, tudományos fáradozásink lerakodóhelye és örök emléke legyen. Munkálkodjunk fáradhatatlanul, kutassuk fel az emberi lélek titkos birodalmát, a természet ezernyi elrejtett szépségeit, az ész örök igazságait, lás-

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED. FOLYÓIRATOK 1934/35 III

sek meg munkánkon az erő, mely egyedül tud teremteni semmiből uj világot, hogy lapunk helyét dicsőséggel megállja, és egy szebb jövő előhirnöke legyen.

A vallás örömeink kútfeje és szórakozásainkban legjobb útmutatónk.

(Elmélkedés.)

Az istení Művész nagyszerű, fenséges művét, a természet zongoráját már megalkotta. Még egy teremtmény hiányzott, ki ezen szép hármoniáju zongorán játszék és ebben gyönyörködjék. Kit ültetett a Teremtő e felséges zongorához? Azt, ki testi-lelki tehetségeinél fogva a műszer fölött áll s kiket a zongora hangjai oly édesen szólnak: az embert ültette a mindenek Teremtője hozzá. Akár a müveltség alacsonyabb fokán áll is az ember és csak egyes hangokat pendíthet meg ezen a szép műszeren, akár tudós s igy az összes hangokat teljes harmoniában élvezheti,— a zongora magasztos zenéje lehat szivébe és azt kellemes álomba ringatja. Az ember a szép harmonia élveztekor tapasztalt kellemes érzést állandóan megerősitni törekszik. Önmagában is ilyen harmoniát igyekszik teremteni és ezt a test és lélek egészségének gondozásával éri el.

Vigyáz testére, mert ha ennek baja esik, az a szép összhang, mely közte és a lélek közt uralkodik, felbomlik. Hogy el ne gyengüljön étellel, itallal szolgálja, de arra is vigyáz, hogy agyon ne dédelgesse, mert ez másik részének, a léleknek rovására történnék. Ha pedig valami baja esik testének, ez nem csüggeszti el, nem ejti kétségbe, mert ekkor már segitségére jön a lélek vigaszával, Istenbe vetett bizodalmával.

Adiatur et altera pars. Ha a test mellett a lelket nem gondozzuk eléggé, ez veszedelmet hoz a lélekre, tehát ennek müveléséről sem szabad megfeledkeznünk. Első sorban azon ismeretekkel kell táplálni, melyek legjobb Atyjának és Teremtőjének ismeretére vezetik. Meg kell ismernie a jó Istent, hogy szerethesse. „Ignoti nulla cupido.“ Hogyan szeresse a lélek Istenét, ha nem törekszik arra, hogy Őt megismerje müveiből, hogy végtelen bölcsességét és szeretetét lássa és csodálja, mely műveinek megalkotásában vezette? Hogy a jó Istent tehát szerethessük, előbb meg kell őt ismernünk. Ha pedig szeretjük, akkor törvényeit megtartjuk vagyis szivvel-lélekkel Istennek szolgálunk, megőrizzük lelkünket a szenytől, mely hozzá és Teremtőjéhez annyira méltatlan.

Egyszóval, ha az ember gondot fordit testi és lelki épségére, akkor jön létre a kettő közti harmonia, melynek hatása alatt megszületik az élet egyik gyöngye, a vidámság, az ép test és léleknek természetes hangulata.

Hogy mivel és hogyan lehet fentartani ezen állapotot, ezt a kimüvelt, a jó Isten iránt érzett szeretetről áthatott lélek sugalja. A lélek jól érzi, hogy munkára van teremtve „Ember küzdj és bizva bizzál,“ mondja az ur, „Az ember tragédiájá« ban. Ádám, noha az egyes szinekben mindig csalódik, nem nyugszik, hanem ujra munkához fog más téren és tehetségeit érvényesiteni törekszik a saját és embertársai javára' Az egész tragédia gyönyörüen tünteti fel az ember folyton törekvő, soha megnyugodni nem tudó lelkét. A munka, foglalkozás életünk földi czélja, mely nélkül lelkünk ürességet, hiányt érez, minthogy pedig minden hiány unalmat szül, ezt lelkünk, mint természetellenes állapotot kerülni igyekszik. Munkához lát tehát, mely természete. Bármily jelentéktelen is munkánk, ha jó szándékkal vagyis Isten dicsőségére végezzük, mindig meghozza a maga gyümölcsét, ha néha nem is e földön. Vajjon nem tölti e el keblünket örömmel azon tudat, hogy hivatásbeli kötelességet teljesitve, örök érdemeket szerzünk? Az ilyen öröm magas rendeltetésünkhöz illő, annak egészen megfelelő.

A jó Istentől belénk oltott indulat, hogy szerencsétlenek láttára részvétre gerjed szivünk. E részvét erény eszközlője lehet, ha bennünket arra indit, hogy meg takaritott fölöslegünkből egy részt arra szoruló felebarátainknak juttatunk. Nem magasztos és felemelő jelenet-e az, midőn látjuk felebarátunk örömtől sugárzó arczát és érezzük, hogy ez a mi csekély közremüködésünk következménye? Nem tölthet-e el megelégedéssel, édes lelki örömmel, ha megszivleljük Üdvözitőnk szavait, melyekben egy az Ő nevében nyujtott pohár vizért is jutalmat igér?

A munka, kötelességeink teljesitése és az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlása tehát a legtisztább, a legmagasztosabb örömökkel töltheti el keblünket. Ámde ezeket a cselekedeteket mind szent hitünk parancsolja, ugy, hogy nyilván a vallás az, mely a leg nemesebb örömökkel táplálja szivünket.

De vajjon csak ennyi örömet lelhetünk a vallásban? Óh nem és százszor nem, hisz a vallás ezeken kivül az örömök egész tengerét nyujtja. Ha meggondoljuk, mi a vallás, hogy az nem más, mint a szerető Isten és az Vele való egyesülésre vágyó ember találkozása, ennél magasztosabb örömöt képzelhetünk-e? Mily örömmel töltheti el a lelket az, ha a földi dolgokról szinte megfeledkezve az imádság szárnyain égi Urához száll Mily édes, mily gyönyörteljes e templom magányos csendjében a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt leborulni és ott szeretni, szeretettől áthatva hálálkodni, dicsőiteni, kérni mindent, a mire szükségünk van, a jó Jézus magasztos szeretetéről elmélkedni!

Mennyi örömet nyujt a vallás szentségeivel, más kegyszereivel! Akár az egyház ténykedését is vegyük, találunk örömet úgy szólván mindenütt eleget. Sok ténykedés az egyház győzelmét juttatja eszünkbe és ez nem hangolná örömre lelkünket? E mellett személyes győzelmeink, melyekkel érzékiségünket teljesen lenyügözni iparkodunk, csak erősitik ezen hangulatot.

A vallás és a vallásos élet terén tehát az örömök egész özönével találkozunk.

De emberek vagyunk; a test és szellem egyaránt kimerülnek, ha sokáig foglalkoztatjuk, pihenésre, üdülésre szorulnak. De üdülésünknek oly természetünek kell lennie, hogy sem testileg, sem lelkileg kárt ne

szenvedjünk, testi és lelki erőink felfrissitésére kell szolgálnia. Itt is a vallás a legjobb utmutató. A vallásosság nem zárja ki a tisztességes mulatságokat, ha azok nem lépik át az egyháztól kiszabott határokat. Mily kedélyesen lehet elmulatni senkit sem sértő tréfa közt a nélkül, hogy szenvedélyeinket fölizgató játékokat játszanánk, vagy érzékeinket csiklandó evés-ivás közt töltenők el időnket. Ott van a társas játékok egész sora, sétálás, utazás, a testet gyakorló játékok mind üditő hatással vannak erőinkre.

Különösen minden kárvallás nélkül járnak szórakozásaink, ha azokat mint erőink felfrissitésére szolgáló szükségletet felajánljuk Isten dicsőségére és arra törekszünk, hogy belőlük valami hasznot merítsünk a mi vagy felebarátunk javára. Érdekes példát olvashatunk erre nézve szt. Bernát életében. A dicső szent Romába utazása közben egy szenvedélyes koczkajátékossal találkozott, a ki játékra unszolta oly feltétel alatt, hogyha a játékos nyer, elviheti a szent férfiú lovát, ha pedig szt. Bernátnak kedvez a szerencse, akkor a játékos teljesen átadja magát neki és oly életmódot követ, a milyent a szent számára megjelöl. A játékos dobott először és annyi szemet dobott, a hányat csak dobni lehet. Örvendve győzelmén készülőben volt a lovat elvinni, miközben szt. Bernát ugyanannyit dobott, mint ő, sőt két szem még csodálatosan kétfelé is vált A játékos kénytelen-kelletlen megadta magát és a szent vezetése mellett Istennek tetsző életet élt.

Mennyire különböznek az ily szórakozásoktól a világfiak dorbézolásai. »Igyunk! Az ember egyszer él« jelszóval zászlójukon addig isznak, mig elisszák tehetségeiket, mig tönkretesznek önmagukat, vagyonukat és családjukat. Mily jó volna, ha nem mondanák ki oly meggondolatlanul jelszavukat, mert annak második része kijózanithatna néhányat: Az ember egyszer él e földön, ezen földi életében kovácsa sorsának, mely az örök életben reá várakozik.

Mily mélyen sárba tiporják az emberi méltóságot azok, kiknek egyedüli öröme, — szörnyü kimondani is, — az erkölcstelenség. Szomoru állapotuk undorral tölt el nemcsak másokat, hanem önmagukat is. Igen, mert lelkiismeretük figyelmeztető szavát elhallgattatniok nem sikerül, s ez folytonosan fülökbe dörgi alávalóságukat. Óh mily drágán fizetik meg ezek a pillanatnyi gyönyört! Mily messze vannak az annyira óhajtott boldogságtól! A mellett, hogy örömeiknek és mulatságaiknak rendes következménye, hogy nemcsak önmagukat, hanem másokat is nyomorba döntenek, sokszor a betegágyon is elmélkedhetnek arról, mily drágák voltak mulatságaik. Sokan közülök még ott sem látják be tévedésöket, kikelnek az isteni Gondviselés ellen, hogy betegséggel látogatta meg őket; avatatlan kézzel nyulnak bele a Gondviselés terveibe, csakhogy saját hibájukat ne kelljen beismerniök, és azt, a mit a jó Isten irgalmasan megmentésükre nyujtott, átkukra forditják. Ezek igazán megérdemlik sajnálatunkat és imáinkat. Egészen más a vallás szellemében élvezett örömök hatása. Erőinket felüditik, uj munkára serkentenek; a nyujtott pohár fenekén soha sincs méreg, mely örömünket megrontaná. A bünös öntudat okozta keserüség sohasem jár nyomukban. Értékük még a tulvilágban is megmarad. Ezen örömöknek semmiféle betegség, rossz sors, még a halál sem vet véget, ezek örökké tartanak.

Ezekben tárul elénk az örömök, mulatságok két neme. Az egyik magasra emel, a másik sárba tipor; az egyik érdemet, erőt szerez, a másiknak nyomában büntetés, gyengülés, erőink elpazarlása jár; az nemesit, ez meggyaláz; az az embert mint a teremtés koronáját mutatja be, ez az embert az állatig alacsonyitja le, sőt az állatnál még alábbvaló helyzetbe juttatja; azt az emberek többsége dicsőiti, ezt az emberek csekély része keresi; azt az élvezők az emberiség életre való elemét, az ebben fetrengők az emberiség söpredékét alkolják; az azt élvező igazán ember, az ezt élvező csak névleg az.

A vallásnak kell tehát örömeink és kedvteléseink megválasztásában zsinormértékül szolgálnia, mert ha érzékiségünket választjuk vezérül, nemesebb alkotórészünk, melyet pedig minden tekintetben az elsőség illet meg, szenvedni fog, sőt meg is hal, mert csak tiszta sziv lehet igazán vidám, már pedig tisztává s igy igazán vidámmá az emberi szivet csak a vallás, az Isten szeretete teheti.

S. J.

Egykor és most.

Oda vágytam a vidékre
Hol oly boldog s vig valék,
A hol éltem s átálmodtam
Életemnek reggelét.

Ugy vágyódtam a távolban
Viszont látni hazámat,
Hittem, hogy ott feltalálom
Boldogságom s tanyámat:

S most, mikor már megengedték
Viszontlátni völgyeit,
Ezek már a visszatértnek
Nem fokozzák örömit.

Miként kedves ismerősöm',
Ugy üdvözlém a helyet
S tájó emlék sebezte meg,
Ugy is árva szivemet.

Az ösvény bár ugyanaz még,
Ott, a sötét erdőn át,
Oh! de már nem hozza elém
Azt az édes jó anyát;

És ha minden kavicsod is
Üdvözöl most hü patak,
Rokonszenved elvesztettem
S idegen már morajad.

Az erdei csalogánytól
Kérdem: hol az édes dal?
A réttől: hol virága, mit
Rózsám szedett nagy gonddal?

Csalogány dal — virág eltünt
És a kedves bájos lány....
Velük eltünt bolgogságom
S igy maradtam el árván.

Lenau után Alfa.

Arany hazafias költészete szabadságharczunk után.

Valahányszor Aranyról szólunk, első sorban mindig mint epikusra, mint Toldi irójára gondolunk s a ballada Shakespeareja mellett szinte megfeledkezünk Aranyról a lirai költőről. És ez könnyen érthető, mert lirikusunk van nagyobb is, mint ő, ott áll előtte a költők fejedelme Vörösmarty, ott áll előtte a szerelem csalogánya Petőfi, de az epikában nincs nála nagyobb Nemzetének dicső multját, népének szeretetreméltó jellemét senki sem tudta ugy rajzolni a maga szépségében, mint ő

Arany nem is lirikusnak született. Tehetsége az epikára hajlik. Nyugodt, tárgyilagos lelke, jellemző és szerkesztő tehetsége e térre hivták. Lirikussá kora tette. Az a nagy küzdelem, melyet nemzete minden erejét megfeszitve szabadságáért folytatott, az ő komoly, magába vonuló lelkét is annyira fellelkesitette, hogy mig epikájával a rég elmult idők távolába világitott és a legnagyobb szeretettel kereste fel annak emlékeit és festegette ragyogó képeit, lehetetlen volt lirájával nem kisérnie jellemének küzdelmét A nemzet forrongó lelke őt is magával ragadta, mert hiszen őt is tüzelte a szabadságszeretet lángja, ha szenvedélye soha el nem vakitotta is.

Mig a nagy küzdelem folyt, biztatta nemzetét s örült, diadalt hirdetett, midőn a lelkesedést látta, egyetértésre buzditott s valahányszor a legdicsőbb jövőt hirdette nemzetének, elrettentetésül mindig rámutatott a legborzasztóbbra is, mely az egyenetlenséget, viszálykodást, e régi bününket követni fogja.

Hangja, mely sokkal szelidebb, sokkal csendesebb semhogy a forrongó lelkeket magával tudta volna ragadni, nem nagy hatást tett. Az ő ideje később érkezett meg, a csend, a néma éj, az elnyomatás éjjele volt az. melyben szavát mindenki megértette, hangjára mindenki figyelt, S ő, mint a fülemüle, el is kezdette zengeni fájdalmas énekét, de éjjele nem volt holdvilágos, ege nem volt csillagos mint azé, az elnyomatás sötét, borzasztó éjjele borult rá s énekét a kinzottak jajkiáltásai szaggatták félbe.

Irtózatos volt a fájdalom, mely lelkét eltöltötte, a sulyos csapás alatt szinte megkábult lelke eleinte nem is tudott hangot adni érzelmeinek, némaságban keresett vigasztalást Majd midőn bénultságából ébredezni kezdett s önmagát, nemzetét vigasztalni iparkodott, nem talált másban enyhületet, csak a részvét vigaszában és a dal erejében, mert bár

Sebet tör a dal, de balzsamteli
Ujjával ismét megengeszteli.

Költészetében egyideig a legmélyebb, legfönségesebb bánat uralkodik, melyből egy-egy vidámabb hang, a szebb jövő reménye csak nagyritkán csillámlik elő. Lirája termékennyé válik: fájdalomtól feldult lelke elhagyja az epikát s mint ő maga mondja, egyes lirai sóhajokba tördeli szét fájó lelkét. De e sóhajokban nem csak ő maga szól hozzánk, hanem a nemzet lelke szólal meg bennük, mert korának nyomorát, bánatát saját lelkében tükröződve tünteti elénk a költő.

Mindig vigasztalni akar, de nincs mivel, még nincs reménye jobb napokra. A sorvasztó bánat lelkének tüzétől is meg akarja fosztani, csak a vallás ad fájó szivének enyhitő nyugalmat, ezért mondja gyermekének is

Ha felnövén azt tapasztalod,
Hogy apáid földje nem honod,
Lelj vigasztalást a szent igékben:
Bujdosunk a földi téreken.

E szomoru időkben, midőn a valláson kivül nincs vigasz, midőn enyhet csak a dal ád, midőn a honfi vér vérpadon folyik, a bosszu villáma csapkod, ha mást nem tehetünk, legalább nemes önérzetet követel s a jellemtelen meghunyászkodóknak, kik a veszély elől biztos tanyára sietnek, megtagadva eltiport nemzetüket, a gyilkos megvetés hangján dörgi fülükbe a volt nagyoknak:

Mig a minap colossilag
Verétek a felhőket
Most sárba nem döntve, hanem
Önkint borulva másztok
S annak, ki rúg, szines, hazug
Szóval allelujáztok.

Bánata egyre szenvedélyesebbé lesz, a legnemesebb harag olvad fel benne s ezen érzelmének legszebb kifejezését A koldus énekben adja. Ez az első megnyilatkozása azon léleknek. kit a legmélyebb honszeretet mellett a legnagyobb gyülölet fog el, midőn látja, hogy hitvány önérdek, szenvedélyes versengő vezérek czivódásának egy egész nemzet esik áldozatául E költeményében nyilatkozik meg az az érzelem, mely őt arra birta, hogy feldult lelkének minden keserüségét egy lelkét is sértő satírikus eposzba öntse és torztükörben mutassa be azon harczot, de nem minden vonatkozásában, melyen annyi millió lelkesült és lelkesedni fog.

E keserüségre méltó oka volt. Az ország „mint kidőlt fa korhadó tövén“ egyre pusztult s találkozott oly szivtelen, ki ebet uszitott a béna harczfira, megfeledkezve arról. mit tett, mit szenvedett ő a hazáért. Ez már több, mint a mit lelke békén elviselhetett, lázas forrongásba jön, kitárja azt az égő sebet, mely titkon gyötri kinos fájdalmával, kimondja a rettenetes szót, hogy »tiszta vérünk szennyes oltáron ontatott,« hogy bukásunk oka mi magunk voltunk, mert »az erőt ásta benső féreg.« Ez ütötte lelkén a sebet, melyre nem lel balzsamot, erről mondja:

Oh mikor ez a seb idebent megsajdul.
Lelkem minden húrja átrezeg a jajtul.

Lelkének mindegyre sötétedő komorsága szinte a kétségbeesés hangján szólal meg Őszszel cz. költeményében A borongó őszi nap felujitja lelkének minden fájdalmát, olvasni kiván s nincs más, mi jobban megfelelne sötét hangulatának, mint Ossián borus, ködös éneke. Benne talál rokon kebelre, hiszen az is muló nép fölött zengte gyászos énekét, az is egy haldokló népnek volt fia, mint ő. Az ő nemzete is »enyésző nép, ki méla kedvvel multján borong« Mig lelke e sötét gondolatokkal foglalkozik, fájdalma egyre mélyebb és mélyebb lesz, mig végre a reménytelenség hangján igy kiált:

Jer Ossián!
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te telgyújts énekeddel.

E reménytelen hangok közül meglepő hirtelenséggel tör elő egy új hang, a vigasztalás, a remény szava s mikor Egressy Gábor honába ismét visszatér, ezt egy jobb jövő zálogának veszi s kezd remélni boldogabb időket, mert ugyan.

Még sötét az égbolt, de borus határán
Kezdi már jelölni egy feslő szivárvány
A síró felhőket.

S a mint lelke derülni kezd, mintha megbánta volna bizalmatlanságát a legelevenebb reménynyel szól

Félre kishitüek, félre, — nem veszett el,
Élni fog nyelvében, élni művészettel
Még soká e nemzet.

Ezentul bár éneke még egyre bús, keble csak a bánat dalára buzdul, mégis biztat s bátoritja azt a népet, „melynek érzi keble, zengi szája a költő énekét.“ Önzetlen hazaszeretetet követel, mert a kifosztott nemzet jutalmat most úgy sem adhat nincsenek csillagi, fényes diszjelei, támogatásunkra szorul s ezért mondja Domokos napra irt költeményében mindnyájunkhoz

Vess számot erőddel s legjavát, a melyet
Leghasznosabbnak itélsz, hazádnak szenteljed.

Igy lobog s lángol fel lelke buzditva, bátoritva, de lelkesedése nem állandó, a bánat súlya alatt lelohad, ismét erőt vesz rajta borus hangulata s Ráchelében a gyermekét sirató anya fájdalmában legyilkolt nemzetét siratja. A csendes fájdalom keserves, szivrázó panasza ez, az elfojtott, de annál inkább fájó kin keres enyhületet benne, mert a

Könnyhullatásban szivfájdalma könnyül,
Bánatja a szózatos panaszban enyhül.

A reménytelenség e csendes megadását mintegy meg bánva annál erősebb hévvel, a fájdalom szenvedélyével tör ki Ráchel siralmában. Boszuért kiált az égre s meg jósolja a zsarnok uralom bukását, számlálva vannak immár napjai, éled az elnyomott nemzet, megifjult az idő s elérkezett a feltámadás órája, hirdeti az ige, az eszme diadalát.

Igy ingadozik lelke s majd a remény biztatása, majd meg csak a megosztott fájdalom félterhe ösztönzi a dalra, máskor pedig, midőn „a kifáradt küzdelemnek hanyatló korszakán“ mereng, fájdalmában „tehetetlen, lantját leteszi csüggedetten“ s felzokog:

Késő, habár láttam virágát,
Biztatnom a kidőlt fa ágát
Virágozzék megint.

E bánatos hanggal a fájdalomtól kimerült lelke magába vonul, elcsendesül Kiöntötte már keserüségéti fájdalmát, hazafias dala elnémul. Zeng, de csak önmagának, nem tépi fel a hegedni kezdő sebet, csak akkor ijed fel mélaságából, és rezg át szivén a fájdalom érzése, midőn társai egymásután szállanak sirba s ekkor

Összerezzen búsan, árván,
Mint a néma lomb'evél, ha
Egy-egy társa hull le árván.

De megint csak visszavonulva marad csendes magányában s csak akkor lép elő, mikor már biztos reménynyel táplálhatja nemzetét, midőn ujra érez, ujra él e hon és megrendithetetlen bizalommal hirdeti, hogy él e hon

És élni fog — nemény, föld minden hatalma
Zúdoljon bár fel — mert élni akar.

Az idő e közben egyre előre haladt A nemzet érzés egyre meglepőbb módon nyilvánult, a zsarnok uralom ingadozni kezdett. Ekkor irta Arany legszebb buzditó költeményeit, melyben az ébredező nemzetet tetterőre sarkalja, a megindult mozgalmat minden erejével támogatja, szabadságot, diadalt igér. De mindenkor óvatosságra int, hogy senkit el ne ragadjon heve, senkit el ne csábitson a muló kegy, az igért javak, senki el ne hagyja nemzetét. Még várnunk kell ugyan, mig uj életre kel, de eljön annak is ideje, mert nem halt meg, csak szunyadott, uj életre kelti a haza szeretet melege. Azért hirdeti most már tántorithatatlan bizalommal;

Az nem lehet, hogy milliók fohásza
Örökké visszaszálljon rólad ég

Csak a honfihűség legyen igaz, csak

Légy hű nemzetem
Vissza nem fo'y az időnek árja,
Előre duzzad feltarthatlanul.

Ezzel aztán elnémult lantján a biztató szó, nem volt reá többé szükség, meghozta az idő, minek jönnie kellett. Az öreg költő hallgatott, lelke csak az emlékezetnek élt s még akkor sem zengett, mikor a nemzet és királya ismét egygyé lett A Margitsziget tölgyei alatt visszaélte ujra gyermekkorának ártatlan örömeit, nem törődött többé semmivel, csak egy kivánsága volt, hogy a szó lenne több magyar.

Még utoljára felemelte korholó szavát, mely szintén hazafias érzelmének ad hangot s megirta a Kozmopolita költészet cz. költeményét. Megfeddi az idegen után kapkodó költőket s kimondja elvét, hogy „költő az legyen, mi népe,“ mert sujtott népek nem halnak meg addig, mig összezeng a költő és a nemzeti érzelem. E költeményében mutatja be önmagának és költészetének nemes jellemét. Kivánná ugyan zen-

geni a megifjodott hazát, de inkább lenne húnyó nép közt Ossián, „hogy sem dalok korcsa közönyös harmonián“ !

Itt mondotta ki nyiltan, hogy az ő lirája nemzetéé.

Arany lantját nem a lángoló szenvedély, nem a szerelem tűze ihleti – szerelmi költeményt nem is ismerünk tőle, — hanem a hazaszeretet nemessége és mélysége. Költészete a nemzeti jellem kifejezője. Ezzé teszi forró szeretete a honi földhöz, a honi nyelvhez. melyet senki jobban, mint ő nem ismert. Képzeletének gazdasága, érzelmeinek mély volta és különösen igaz, hazafias szellemc az, mi őt oly kedvessé, oly vonzóvá teszi. Arany a honszeretet költője, kinek költészet senki jobban nem jellemzi, mint ő maga, midőn igy szói:

Zengettük a jövő reményét,
Elsirtuk a mult panaszát,
Dicsőség fényével öveztük
Körül a nemzetet, hazát.

Babos Dezső.

Légy boldog!

Indus legenda **Sienkiewicz Henriktől.**

Egy holdvilágos éjjel az okos és nagy Krysna[1] sétájára indult. Amint gondolataiba merülve lassan lépkedett, egy babérvirág vonta magára figyelmét; — megállott előtte és igy szólt magában:

— Azt hittem, hogy az ember a legszebb teremtmény a földön, és csalódtam. Ime mennyivel szebb minden élő teremtménynél ez az éjjeli szellőtől lengetett babérvirág! Az ezüst fényü hold felnyitotta szirmait, — le sem tudom venni róla a szemeimet.... Ehhez hasonló nincs az emberek között!

Mély sóhajtás kisérte szavait, majd rövid idő mulva folytatta:

— Én, a hatalmas Isten, mért ne tudnék szavam erejével teremteni egy lényt, amely az emberek között a volna, ami a növények között a babér?.... Babérvirág, válj élő leánynyá, széppé, mint aminő most vagy és lépj elő!

A hold kedvesebben ragyogott le az égboltozatról, — és az Isten kivánsága beteljesedett, a babérvirág fiatal lány alakjában állott Krysna előtt.

Amint igy maga előtt látta a hatalmas Isten a virágból lett leányt, elábrándozott.

– Virág voltál, — igy szólt, — légy most virága az én gondolataimnak és szólalj meg!

És a leány elkezdett susogni, oly csendesen, mint a meleg szellő leheletétől csókolgatott babérlevelek:

— Uram, élő lénynyé változtattál. Hol jelölöd ki most helyemet? Emlékszel-e, hogy mint virág mily érzékeny voltam, hogy féltem széltől, vihartól, zivatartól, sőt még a nap tüzétől is? Te más testet adtál nekem. de azért természetem nem változott meg, most is félek a földtől és mindattól, ami rajta van..... . Hol jelölöd ki tehát jövő lakóhelyemet?

Krysna a csillagokhoz emelte tekintetét, egy ideig gondolkozott, aztán kérdezte:

— Akarsz-e élni magas hegyek ormán?

— Hideg van ott uram, és örökös hó, félek.

— Vagy talán.... Palotát épitek számodra kristályból a tó fenekén.

– A viz mélyén kigyók és egyéb szörnyek nyüzsögnek, uram, félek!

– A beláthatatlan pusztaságot szeretnéd talán lakhelyül?

— Óh Uram, a pusztán borzasztóan dühöng a szélvész és bömböl a vihar.

— Mit tegyek hát veled, emberré lett virágszál? Igen, Ellora barlangjaiban szent remeték laknak.... Akarsz-e távol a világtól barlangban élni?

— Sötét van ott uram: félek.

Krysna leült egy sziklára és fejét kezére támasztotta. A leány félénken állt előtte és egész testében remegett.

E pillanatban a hajnal piros fénynyel vonta be az egész keletet, megaranyozta a tó felszinét és a pálmák csúcsait, fölébredtek a madarak és gyönyörü daluk felhangzott közelben, távolban, mindenütt; a viz alól pedig emberi ének hallatszott, kisérve gyöngyházlant hangjaitól.

Krysna feleszmélt ábrándozásából és igy szólt:

— Ez Valmiki, a költő: a nap felkeltét köszönti.

Nemsokára felnyíltak a tó felszinét boritó bibor virágok és előtünt Valmiki. Látva az emberi testet öltött varázslatos szépségü babérvirágot, megszünt játszani. A gyöngyház-lant kiesett kezéből a földre és némán állt, mintha a hatalmas Krysna fává változtatta volna.

Az isten is gyönyörködött saját alkotásán és igy szólt:

— Ébredj, Valmiki és szólalj meg!

És Valmiki megszólalt, édes tekintetet vetvén a babérvirág felé

— Szeretlek!....

Csak ezt az egy szót tudta kimondani.

Krysna arcza hirtelen megváltozott.

— Babérvirágom, találtam számodra méltó helyet, — igy szólt, – a költő szivében foglalj magadnak lakást!

A hatalmas Krysna akarata megbüvölte a leányt, lassan, mint a leáldozó nyári nap, nyugodtan, mint Ganges hullámai indult kijelölt lakóhelye, Valmiki szive felé, mely egyszerre átlátszóvá lett, mint a kristály. De alig tekintett bele az átlátszó szivbe, elsápadt és reszketett a félelemtől.

Krysna elcsodálkozott.

— Édes babérvirágom, — kérdezte, — még a költő szivétől is félsz?

— Uram, felelte a leány, hová is küldtél te engem? Hisz' ebben az egy szivben magában meglátam a hideg havasok ormát, a vtzek mélységét, a szélvészszel és viharral teli pusztákat, Ellora sötét barlanglait: Ismét félek oh uram!

De a bölcs Krysna igy szólt:

– Nyugodj bele babérvirágom Ha hómezők vannak Valmiki szivében, te légy a tavaszi szellő, mely leolvasztja azokat, ha mély örvények, te légy a gyöngy bennük, ha pusztaságok, ültesd tele a boldogság virágaival, ha Ellora sötét barlangjai, te légy a sötétségben a világosság forrása, a nap....

[1] Indus Isten.

És Valmiki, aki eközben magához tért, még ezt adta hozzá:

— És légy boldog!

Lengyelből: ***Lendvai János.***

A Thébais-töredékekről.

Oedipus szomorú mondája a görög elbeszélőknek igen kedvelt tárgya volt. Homerostól kezdve a tragikusokig majdnem minden nagyobb költő foglalkozott vele. Homerosnál ugyan csak a legszükségesebb elemei vannak meg: megemlékszik róla, hogy atyját megölte, anyját feleségül vette s e miatt később sokat szenvedett, sőt tudomása van Eteokles és Polynikes történetéről is, de ezek ő nála még teljesen külön állnak. (Od. XI. 271—280. Il. XXIII. 679.)

A Homéros után élt költőknek, a kyklikusoknak azonban e csekélység is elég volt arra, hogy a mondát tovább fejleszszék s önálló költeményekben feldolgozzák E költemények azonban, fájdalom, nem maradtak ránk, csak két töredék az, miből némileg tájékozást szerezhetünk magunknak arra nézve, mennyivel vitték előbbre a mondát. Ezekben már egyesítve tűnik föl Oedipus szomorú sorsa s Eteokles és Polynikes története, sőt Oedipus átkát is meg akarják okolni. Lássuk azonban magukat a töredékeket.

Athenaeusnál (XI. 465) a következőket olvassuk ὁ δ' Οἰδίπους δι' ἐκπώματα τοῖς υἱοῖς κατηράσατο, ὡς ὁ τὴν κυκλικὴν Θηβαΐδα πεποιηκώς φησιν, ὅτι αὐτῷ παρέθηκεν ἔκπωμα ὃ ἀπηγορεύκει λέγων οὕτως.

αὐτὰρ ὁ διογενὴς ἥρως ξανθὸς Πολυνείκης
πρῶτα μὲν Οἰδίποδι καλὴν παρέθηκε τραπέξαν,
ἀργυρέην, Κάδμοιο θεόφρονος. αὐτὰρ ἔπειτα
χρύσεον ἔμπλησεν καλὸν δέπας ἡδέος οἴνου.
αὐτὰρ ὅ γ' ὡς φράσθη παρακείμενα ὄπατρὸς ἑοῖο
τιμήεντα γέρα, μέγα οἱ κακὸν ἔμπεσε θυμῷ.
αἶψα δὲ παισὶ ἑοῖσι μετ' ἀμφοτέροισιν ἐπαρὰς
ἀργαλέας ἠρᾶτο, θεῶν δ' οὐ λάνθαν' Ἐρινύν,
ὡς οὔ οἱ πατρῴῃ ἐν ἠθείῃ φιλότητι
δάσσαιντ', ἀμφοτέροισι δ' ἀεί πόλεμοί τε μάχαι τε.

A másik töredéket Sophokles egyik scholiastája tartotta fönn (ad Oed. Kol. 1375), mely így hangzik: οἱ περὶ Ετεοκλέα καὶ πολυνείκην δὶ ἔθους ἔχοντες τῷ πατρὶ Οἰδίποδι πέμπειν ἐξ ἑκάστου ἱερείου μοῖραν τὸν ὦμον ἐκλαθόμενοί ποτε εἴτε κατά ῥαστώνην εἴτε ἐξ ὀτουοῦν ἰσχίον αὐτῷ ἔτεμψαν, ὁ δὲ μικροψύχως καὶ τελέως ἀγενῶς ὅμως γοῦν ἀρὰς ἔθετο κατ' αὐτῶν δόξας καταλιγωρεῖσθαι ταῦτα ὁ τὴν κυκλικὴν Θηβαΐδα ποιήσας ἱστορεῖ οὕτως.

ἰσχίον ὡς ἐνόησε, χαμαὶ βάλεν εἶπέ τε μῦθον.
ὤμοι ἐγώ, παῖδες μὲν ονειδεώντες ἔπεμψεν.
εὔκτο δέ Δι' βασιλῆι καὶ ἄλλοις αθανάτοισιν,
χερσὶν ὑπ' ἀλλήλων καταβήμεναι Ἄιδος εἴσω.
τὰ δὲ παραπλήσια τῷ ἐποποιῷ καὶ Αἰσχύλος ἐν τοῖς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

Itt a két töredék előttünk. A monda maga mindkettőben fejlettebb már, mint Homérosnál. Ott Oedipus és Théba ostroma, azaz Eteokles és Polynikes viszálykodása egymástól különálló mondát képeznek. Oedipusnak nincsenek gyermekei, kik a borzalmas esemény fölfödözése után is együtt maradnak atyjukkal, bár elgondolhatjuk, hogy sem az apára, sem a fiukra nézve nem lehetett kellemes ez az együttlét. Nem lehetett az apára nézve, mert, ha fiait látta, mindjárt szeme előtt volt az egész borzasztó eset: atyja, kit az úton — bár ismeretlenül — megölt, anyja, kit feleségül vett s ki a halálban keresvén menekülést, őt megátkozta. De a fiúknak sem okozhatott örömet atyjuk látása, mert ilyenkor szégyenteljes származásuk jutott eszükbe.

Erre az alapra helyezkedett a kyklikus Thebais írója is, mert máskülönben oly kicsinyes okok miatt nem átkoztatta volna meg az atyjával fiait. Itt azonban más dolog lép most előtérbe. Mind a két töredéket általában a kyklikus Thebais töredékeinek tartják, a minek a lehetetlensége azonban rögtön kiviláglik, ha összehasonlitjuk őket egymással. Már Schellenberg s utána Hermann is gondolkoztak efölött s abban állapodtak meg, hogy a második valószinüleg Antimachos Thébaisának a töredéke. (Herm. opusc. VII. 197 etc.) Nagy sajnálatomra nem juthattam hozzá e művekhez s igy nem olvashattam azon argumentumokat, melyekkel állitásukat bizonyitják. A magam részéről azonban tökéletesen csatlakozom az ő véleményükhöz.

Mind a kettő arra vonatkozik, hogyan átkozza meg Oedipus fiait, Eteoklest és Polynikest. Az első szerint azért, mert atyjának aranyserlegét tették eléje. Midőn ezt meglátta, eszébe jutott az ő átkos szereplése, elkeseredett (μέγα οἱ κακὸν ἔμπεσε θυμῷ) s ebben az elkeseredésében átkozta meg fiait, hogy ne éljenek békében, egyetértésben, hanem örökös háboru legyen közöttük. A másik szerint Eteokles és Polynikes áldozatok alkalmával minden áldozati baromból a vállrészt szokták elküldeni Oedipusnak, egyszer azonban nemtörődömség vagy más egyéb ok miatt erről megfeledkezvén, vállrész helyett a csipőcsontot küldték, miért Oedipus annyira megharagudott, hogy azért imádkozott Zeushoz, hogy egymás kezéből találva haljanak meg.

Ebből tehát világos, hogy e két töredék egy munkának része nem lehet: ugyanazt a dolgot beszélik el, de egészen más szempontból, más felfogással. Az egyik és pedig mindenesetre a második sokkal későbbi eredetü. Az első töredékben ugyanis nagyon gyönge a fölhozott ok, a miért Oedipus fiait megátkozza; látszik rajta, hogy az iró nem gondolkozott mélyebben, hanem, hogy ugy önmagát, mint hallgatóit némileg kielégitse, hogy valami okot mutasson föl, annak tulajdonitja, hogy atyja serlegét tették eléje. Pedig ez még psychologice sem magyarázható meg elfogadhatóan. Igaz, elkeseredhetett Oedipus, midőn atyja serlegét maga előtt látva eszébe jutottak tettei, de ez az elkeseredés nem lehet ok arra nézve, hogy ártatlan gyermekeit megátkozza. Hiszen azok semminek sem okai s atyjukat is csak meg akarták tisztelni, midőn az ősi kelyhet elébe tették.

A második töredékben fölhozott ok sem kifogástalan ugyan, de mégis logikusabb, mint amaz. Eteokles és Polynikes mindig vállrészt küldtek neki, de most csak a csipőcsontot küldték el. Lehet, hogy ez tisztán véletlenségből, tévedésből történt, de Oedipus, ki ugyis annyira el volt keseredve, joggal gondolhatott arra, hogy ez tiszteletlenségnek a jele, hogy fiai igy

akarják tudtára adni megvetésüket. Ha pedig ők atyjukat megvetették, ugy annak joga volt őket megátkozni.

E töredékek tárgyalásánál — szerény véleményem szerint — Wecklein téved. Ő ugyanis (Phoen. Einl. I) azt mondja: Genaueres über die Blendung Ödipus, über die Misshandlungen, welche der blinde Ödipus von den Söhnen erdulden musste, und über den Fluch, welchen der Vater über die Söhne aussprach, enthielt die kyklische Thebais." Szerintem e töredékek egyikében sincs semmiféle vonatkozás sem Oedipus vakságára vagy azon szenvedésekre, melyeket neki vaksága miatt kellett volna fiai részéről eltürni. Két szón fordul meg az egész: φράσθη és ἐνόησε. Mindkettő annyit jelent, mint: belátni, észrevenni, megismerni. Igaz, hogy az észrevevés nemcsak szemmel, hanem másként is. Igy — bár nincs rá ok — megengedjük, hogy az iró ἐνόησε alatt pl. a tapintás által való észrevételt jelzi, mert igy is megtudhatta Oedipus, hogy fiai nem vállrészt küldtek neki, de azt már ugyan bajos egy nem régen megvakult embernek meghatározni, oly élesen megkülönböztetni, hogy ez nem vállrész, hanem csipőcsont. De legyen, engedjük ezt meg. Mit csináljunk azonban a φράσθη szóval?

Ha e szóval tisztába akarunk jönni, ugy előre kell bocsátanunk, hogy ezek a kyklikus költemények, eposok, mind Homeros utánzásai, Homeros szellemében vannak irva: átvették annak szókincseit, stilusát, kifejezéseit, jelzőit, ebből magyarázható meg, hogy midőn némelyik költeményt Homeros neve alatt akarták elterjeszteni, sokáig akadtak is olyanok, kik ezeket Homeros müvei gyanánt olvasták. E szó értelmének meghatározásánál tehát jogosan hivatkoztunk Homerosra és ha azt látjuk, hogy a kyklikus Thebais szerzője is ebben az értelemben használta

E szó származik φράζω igéből s először is annyit jelent, mint: mutatok, kijelölök:

βούλευε φρεσὶν ἦσιν ὁδόν, ἣν πέφραδ' Ἀθήνη (Od. I. 444)
σήματ' ἀναγνούσῃ, τὰ οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδύσσευς (Od. XX 250.)

mint ebből a pár példából látható, már ebben a jelentésében is benne van a szemmel való észrevétel; mutatni ugyanis csak azt mutathatom, mit magam is látok. Továbbá annyit jelent, mint: meggondolok, megfontolok, sőt: ügyelek, őrizkedem:

φραζεσθω, μή τις οἱ ἀμείνων σεῦ μάχηται (Il H. 411)
φράζεο, μήπως ἔπειτα θεῶν ἐθέλῃσι . . . (Od. XVIII. 446)

itt pedig a jelentése megfelel a latin videre jelentésének: φραζέυμαι, μὴ = video, ne.

Harmadszor, és ez a legfontosabb, annyit jelent, mint: megismerek, belátok c. acc., pl:

πρῶτος δ' Ἰδομενεύς, Κρητῶν ἀγός, ἐφράσαθ' ἵππους (Il. XXIII. 450.)
φράζεο, Νεστορίδη, τῷ ἐμῷ κεχαρίσμενε θυμῷ,
χαλκοῦ τε στεροπὴν καὶ δόρατα ἠχήεντα . . . .
. . . . σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα (Od. 71, 72, 75.)
τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν εὐσσέλμου ἐπὶ νηὸς
ἥμενος ἐφρασάμην (Od. XVII. 160—161.)
τὸν δὲ φράσατο πρόσθεν ἰόντα (Il. X. 339)
ἀλλήλους εἶδον φράσσαντο ἔσαντα (Od. X. 453).
αἴ κέ μ' ἐπγνώῃ καὶ φράσσεται ὄφθαλμοῖσιν (Od. XXIV. 217.)
τὴν δ' Ὀδυσεὺς φράξεσθαι ἀγώγει δῶν ὑφορβόν
ἑσταότ' ἄγχ' αὐτῆς (Od. XXII. 129.)

Ezekből a példákból a leghatározottabban kitűnik, hogy mindenütt a szemmel való észrevevésről, megismerésről van szó. Ha pedig φράζομαι szemmel való észrevevést jelent, akkor itt szó sem lehet vakságról; különben a szövegbeli összefüggés sem olyan, hogy vakságra lehetne következtetni. Nagyon nehéz dolog azt elképzelni, hogy egy rövid idő előtt megvakult ember a tapintásban annyira vigye, hogy meg tudja különböztetni atyjának a kelyhét. Egy születésétől fogva vak embernek esetleg lehet ilyen rendkivül finom tapintás érzéke, de Oedipusnak, ki e föltevés szerint csak nem régen vesztette el szeme világát, nem. E szerint tehát a kyklikus Thebaisban Oedipus vakságáról nincs szó. De ha ez nincs is meg, azért a mondának már sokkal fejlődöttebb formája látható itt, mint Homerosnál. Az a körülmény, hogy Oedipus történetét s Eteokles és Polynikes megátkozását összeköti, sőt ezt az átkot meg is akarja indokolni, lényegesen átalakitotta a Homerostól örökölt sovány mondatárgyat. Antimachos Thébaisában pedig már az a fontos részlet is megvan, melyben Oedipus megjósolja, hogy fiai egymás kezétől fognak elesni. Még tragikai elem ugyan nincs benne, de már közeledik fejlődésében ahhoz a ponthoz, midőn tragikus feldolgozásra is alkalmas lesz.

Sőt egy scholion szerint már a Théba elleni hadjárat is megvolt a kyklikus Thebaisban. Pindarosnál ugyanis (Ol. VI. 16) Adrastos az eltünt Amphiaraos fölött a következőket mondja: ποθέω στρατῶς ὀφθαλμὸν ἐμᾶς, ἀμρότερον μάντιν τ' ἀγαθὸν καὶ δουρὶ μάρνασθαι. Erre a scholiasta azt jegyzi meg, hogy a kyklikus Thébaisból van véve. Adrastos és Amphiaraos ugyanis mindketten vezérszerepet vittek Théba ostromában, de az utóbbit Eryohile aranyért eladta s igy elveszett, mint ezt Homeros is leirja Od. XI. 326, de különösen Od XV. 243—248:

αὐτὰρ Οἰκλείης λαοσσόον Ἀμφιάραον,
ὃν περὶ κηρὶ φίλει Ζεὺς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
παντοίην φιλότητ', οὐδ' ἵκετο γήραος οὐδόν
ἀλλ' ὄλετ' ἐν Θήβῃσι γυναικῶν εἵνεκα δώρων.

Ha tehát hitelt adunk a föntebb emlitett scholionnak — s nincs ok, hogy miért ne higyjünk neki — ugy a kyklikus Théb isban már benne van az egész monda de nem teljesen: hiányzik belőle annak a megokolása, hogyan szerezhette meg a vándor Oedipus az özvegy királyné kezét, továbbá gyönge a megokolása annak is, hogy Oedipus miért átkozza meg fiait.

Földi József.

Otthon.

Most is ugy van minden,
A hogy volt az régen,
A berekben, erdőn
S vadvirágos réten.

Minden kis bokorban
Sok vidám madár szól,
És én álmodozom
Eltünt boldogságról.

Eszembe jut minden..
Hogy mint kicsi gyermek,
Hányszor jártam én be,
Halmot, völgyet, berket.

Mint suttogta nékem
Fű s falomb az ágon:
Öröm és boldogság
Van csak e világon.

És én balga gyermek,
Elhittem azt hiven...
Mert csalódás akkor
Még nem érte szivem.

Elhittem ti néktek
Erdők, völgyek, halmok,
Hogy őszinték lesztek
És hogy meg nem csaltok.

Hogy ti nem hazudtok
Mint a rosz emberek,
E szép tolvaj-kulcsot
Ti nem ismeritek.

Oh dicső természet!
Nem ismersz te sok mást..,
Legkevésbé már a
Színlést s képmutatást.

Ezért nem tanitál
Meg ezekre engem,
S igy kell a világtól
Oly sokat szenvednem.

Most is ugy van minden
A hogy volt a régen,
Tarka virág nyilik
Patak partján, éren.

Minden kis bokorban
Vigan sok madár szól,
Csak én álmodozom,
Vesztett boldogságról.

Kemény János.

Marcus Aurelius Antoninus.

Közel áll szivünkhöz Marcus Aurelius Antoninus császár, a gondolkodó; rokonszenvezünk vele nemcsak azért, mert nevével hazánk földjén találkozunk, mert nemes szive Vindobonában dobogott fel utolszór, hanem főkép azért, mert jó, emberszerető, bölcs császár[1] volt, az utolsó a népboldogitó caesarok során.

Mikor a császárok trónjára ült a római erény már megdölt. Az a puritán egyszerüség, tiszta erkölcs mely a régi Róma földmüvelő népében oly szép volt, helyet adott az őrült fényüzésnek, az emberrontó, lélekirtó erkölcstelenségnek. Nem hittek az Istenekben, nem lángoltak a hazáért, a tudományért nem lelkesültek Megborzadunk, ha arról a pazarlásról olvasunk, a melyet a gazdag lakomáknál kifejtettek, elundoro dunk a tapstól, melylyel az embertölő gladiatort üdvözölték. »Ave Caesar, morituri te salutant!« köszöntötte a szolgahad császárát a circus porondjáról s a Flaviusok amphitheatrumában véres oroszlánok, elvérző gladiatorok hörgésében keresett egyszerre 87000 ember ingert, szórakozást.... A nép kevert volt: csak a neve volt Római; Romulus nemzete névben élt még, a régi vér már csak igen kevesekben csörgedezett.

Ilyennek látta Rómát a borus tekintetü Tacitus is. Ámde tévedne az, ki egy világbirodalmat tulnépesedett fővárosáról itélne meg; az élet nem mindenütt volt ilyen elfajult A mellett Vespasianus óta a közszellem is szelidült s a jó császárok alatt mégis annyiban javultak az erkölcsök, hogy jótékony intézetek emelkedtek, hol az árvákat, ügyefogyottakat pártfogásba vették. Kiváló szellemek emberszeretőbb irányba terelték a gondolkodást, a bölcselkedést. Az irták, hogy még a rabszolga is ember, testvére a büszke rómainak is hogy a jót ne azért tegyük, mert jutalmat kapunk érte, hanem önmagáért, nemesen. Ennek az iránynak a zászlaját lobogtatta Neró nevelője, Seneca, majd Epictetus tanitványa: Marcus Aurelius a római császár.

M. Aurelius Antoninus 121. ápr. 26. Rómában született. Atyja, Annius Verus korán meghalt s ő mint rokona mindkét előtte uralkodó császárnak, az udvarba került, hol megnyerte a caesarok szeretetét. Hadrianus utódjának szánta, de mivel még fiatal volt, M. Antoninus Piust fogadta helyébe, de meghagyta, hogy ez leányát Aurélіusnak adja[2] s igy ez annak kezével a trónra jusson, a mit el is nyert 161-ben, a mikor Antoninus Pius márcz. 7. meghalt.

A mit Pius haldokló ajkai neki jelszóul adtak: M Aurelius kora gyermekségétől fogva megőrizte az »aequanimitast.« Már 12 éves korában kezdte magát edzeni s mikor később az örömök serlegétől mégis mámoros lett, annyira bántotta ez, hogy mindenkorra szakitott vele. Igazat mondott mindig, azért nevezte őt verissimusnak Hadrianus s oly erős lelkü, higgadt kedélyü volt, hogy arcza sem az örömtől, sem a bánattól el nem változott.

Természetének szelidség volt az alaphangulata s

[1] Sententia Platonis semper in ore illius fuit: florere civitates, si aut philosophi imperarent, aut imperatores philosopharentur. Capitol. 2. c.

[2] Lucius Verusnak s ánta először Hadrian Eutrop. 2 2. p

mikor később a lázadó Cassiusnak halálát megtudta, könnyezve siratta meg és Tituson is felülemelkedve azt sajnálta, hogy megfosztotta őt a halál a kegyelem gyakorolhatásától. Fájdalommal sóhajt föl a senatusnak adott utasításában, bárcsak az elesett lázadóknak is visszaadhatná az életet, mert a „boszuállás az uralkodóra méltatlan dolog."

A stoa tanaihoz hü maradt mindig; Zeno elvont tanitását a gyakorlatba vitte át, azt egész életén át követte is. Élt, mint a füszál, melyet nem ér a napsugár. A stoicus iskola már engedett eredeti ridegségéből s a vészhozó »ἀπάθεια« helyet engedett az emberszeretetnek is. Azt, hogy szenvedélyein uralkodjék, hogy azokat eszének alárendelje: tőlük tanulta; uralkodott is egész életében magán. Hirdette a stoa azt az igazságot is, hogy a bölcseség a gyengeségnek elismerésével kezdődik, a mért is a császár megnyerő, szerény volt; tanitották, hogy önmagáért szép és követésre méltó a jó, azért M. Aurelius fáradságáért nem igényelt jutalmat. »Annyi fáradalomnak — ugymond — nem dicsvágyból vetem alá magamat, hanem azért, mert népemnek jólétét óhajtom.« E tiszta lelkiismeret segitette elő, hogy megőrizze higgadtságát s mikor Cassius ellen indult, tudta, a mit később kimondott: »Mi nem szolgáljuk oly gonoszul az isteneket, hogy attól kellene tartanunk, hogy ők Cassius mellett fognának nyilatkozni.«

Ilyen volt a császár, kinek uralkodását mégis a balsors veri; áradás, éhség, dögvész a parthus háborúból viszszatérő légiók nyomán, mig hevesen indult meg a támadás a Duna tájain. A lázongó Britannia, Hispánnia, Egyptom elnyomása, a parthusok legyőzése, majd a lázadó Avidius Cassius elnyomása nem volt oly nehéz dolog, mint megfékezni éjszak fiait a Duna vonalán. A források nem kielégitők, nem látjuk tisztán e háborut, a mint a birodalom belviszonyaiból is keveset tudunk e jó császár alatt: de borzongató háboru lehetett az, a milyent nem viselt Róma még soha! Le is foglalta a császár egész életét. (165—175 177—180.)

Önvallomásai, melyeket hadjárataiban irt, mutatják, hogy tanulás vágya, tökéletesedés után való törekvése mily erős volt benne, ki a legjobbat akarta, ki mindig egyszerűen élt mint ember s a császárt nem tántoritotta el a dicsőség ragyogása; ki a diadalhozó háboruba, melyben ő addig vezér még nem volt és igy járatlan, csak azért megy el, mert a kötelesség hitta oda

»Ha a közjóért életemet kell is adnom, nem gondolok vele.«

De bármily derék, jóakaró volt is Marcus Aurelius a császár, kell kritikát mondani felőle, uralkodásáról a történelemnek. Sok dicséretes erénye árnyékot is vetett. Ha ő felismerte volna álláspontjának némely rossz következményeit, biztosan hihetjük, hogy a mindenben jót akaró császár itt is javitott volna eljárásán: de hát erélytelenségig jó szive néha hamis szemüvegen mutatta néki a dolgokat, máskor meg az gátolta őt jóvoltának érvényesitésében, hogy mint császár mindent személyesen nem tapasztalhatott és másokra kellett hallgatnia, a kikben nem volt meg a bölcs császár jóságos szelleme. Bár minden reggel előre intette magát: „ma cselszövők, háládatlanok, garázdák, fondorkodók, irigyekkel lesz dolgom", mégis nagyon befolyásoltatta magát, mert folyton kérdezősködve s igy mindig csak tanulmányozva, de nem mindig tanulva, határozatlan volt akarata. Jó szive őt gyengeségre vitte: Lucius Verust, a kicsapongót, augustusul[1] fogadta maga mellé, a mi nagy csapás lett volna a birodalomra, ha Aurelius hal meg előbb. Nejének befolyást engedett az igazgatásba, pedig az Claudius Messalinájá-nál is jobban visszaélt ezzel. És a mi fő, nem jól nevelte azt, kire vigyázni legnagyobb kötelessége volt; fiát. S hibázott akkor is, midőn mégis e romlott Commodusra hagyta trónját, mikor ott volt veje, Tiberius Claudius Pompeianus, ki később is oly deréknek mutatkozott.

M Aurelius 180. márcz. 17. halt meg Vindobonában, mikor őt ujra harcztérre szólitotta a markomannok lázadása. Magával vitte őt is a járvány, mint annyit a seregből s mikor a tribun jelszót kért a szenvedőtől, azt mondta: „Fordulj a felkelő naphoz, én leszállófélben vagyok." Aztán köpenyébe temette arczát s a legbölcsebb caesar elszállt az élők közül. Mindenki szánta sorsát, csak az örült a halálnak talán, kihez mint felkelő naphoz jelszóért fordulni kellett. Commodus volt az a nap, de a mely véresen kelt és vérben nyugodott is el.... A nagy császár után gyorsan dőlt romlásba a birodalom; elpusztult a zsarnok, megbukik Pertinax s katonai forradalmak lazitják a birodalom kötelékeit: de a bölcs császárt még a késő Diocletianus is penateseként tiszteli.

Planeta.

Vegyesek.

Olvasóinkhoz. Lapunk a jelen számmal VIII. évfolyamát kezdi meg. Midőn régi előfizetőinknek eddigi pártfogásukért ez uton köszönetünket fejezzük ki, kérjük őket, hogy bizalmukkal a jövőre nézve is tiszteljenek meg.

E szám egyuttal *mutatványszámul* is szolgál, és azért azok, akik e lapot tovább járatni nem akarják, sziveskedjenek azt vissza küldeni hogy minket a felesleges munkától, kiadóhivatalunkat pedig a felesleges kiadástól megkiméljék.

Kérjük továbbá azon olvasóinkat, a kik előfizetési dijukkal hátralékba vannak, hogy tartozásukat mielőbb egyenlitsék ki. Előfizetési ár egész évre 4 korona, papnövendékeknek és tanárjelöiteknek 2 korona.

Azon pártolóink, a kik a rendes előfizetési áron felül is hozzá járúlnak lapunk kiadási költségeinek a fedezéséhez, a lapot tisztelet példányul kapják.

Intézetünk megnyitása az idén is Kisasszony napján történt, amikor is, házi kápolnánkban találkoz-

[1] Hadrian óta különbség van caesar és augusztus szónak jelentősége között. Addig mind a kettő csak a császárt illette, azóta caesar az, a kit a császár trónörökösül fogad. Victor 128.

tak először a Kalazantinum elüljárói és növendékei, hogy felküldjük fohászainkat a mennybe a Szentlélek felvilágosító kegyelméért és könyörögjünk Rendünk Pátronájához, legyen ez évben is közbenjárónk, segitőnk és ótalmazónk.

Ugyancsak szeptember 8 án olvasták fel a »familia domus«t, intézetünk szabályait és rendfőnökünk körlevelét, amelynek atyai intelmekben gazdag, a vallásosságra és komoly munkára serkentő szavait mély meghatottsággal hallgattuk.

Intézetünk megnyitásának méltó befejezése volt a szept. 18 án tartott szent-gyakorlat, a mely alkalommal ft. Janny László spiritualis urunk a tőle megszokott kenetteljes, szivreható hangon adott utmutatást intézetünk növendékeinek arra nézve, hogy az első szent buzgalmat mikép tartsák meg, ápolják és fejlesszék tovább.

Halottaink. Elszorul szivünk, a mikor elgondoljuk, hogy azután a szép aratás után, a mely az aranykalászos rónaságokon végbement, a halálnak is mily borzasztó, mily sok áldozatot követelő aratása volt. Három rendtársunkat ragadta el tőlünk rövid két hónap lefolyása alatt a halál, *Vörös Mátyás* lévai házfőnököt és gymn. igazgatót, *Zvér Endre* szegedi házfőnököt és *Riedl György* gyémántmisés selmeczbányai másodházfőnököt. Riedl György bibliai kort ért és élete tével a piarista ideal megtestesitője volt; megmutatta, miként kell és lehet egy hosszu életen keresztül szolgálni Istent és nevelni az ifjuságot. Vörös Mátyás és Zvér Endre éltük delén szálltak sirba; mindkettő rendünk vezető férfiai közé tartozott és fontos helyzetükben még igen sokat használhattak volna Rendünknek, elköltözésük alig pótolható veszteség. Rossz időket élünk, rossz csillagok járnak . . . Imádkozzunk az Urhoz, ne sujtson bennünket annyira és kérjük egyuttal Őt, engedje, hogy teljesüljön elhunyt rendtársainkon szent igérete: »Qui erudiunt multos ad justitiam, fulgebunt, quasi stellae in perpetuas aeternitates.«

Academia Calazantianánk, önképzésünk ezen fontos tényezője szept. 12-én ez idén is megalakult és üléseit a közel jövőben megkezdi; jegyzőkké Papp János és Táby Andor választattak meg.

Ezenkivül intézetünknek zene- és énekkara is van, a mely Torma Károly vezetése alatt a zenei kiképzést, különféle zene- és énekdarabok begyakorlását tüzte ki feladatának.

Apróságok.

Dugonics mint a „Tudákósságnak Tanitója"

Tudjuk, hogy a mathematikát Dugonics szólaltatta meg először magyar nyelven, megirva és kétszer kiadva a „Tudákosságnak két könyveit." Ebben a hires könyvben lapozgatva lépten nyomon szemünkbe ötlik a sok uj szó és magyar. s kifejezés mellett az, hogy Dugonics bizonyitásai levezetései mily rövidek és könnyen felfoghatók az akkori idők hoszadalmas és éppen ezért nehézkés bizonyitásai mellett. Hogy előadási és bizonyitási módját lássuk ez alkalommal elég lesz megemlitenünk, hogyan bizonyitotta be Dugonics a hires Pythagoras féle tételt a Tudákosságnak (mathematika) második könyvében a „Földmérés"-ben (geometria) a 106. és 107. lapon. A bizonyitás szó szerint a következő:

Vétel. (*Theorema.*)

Minden Derékszögü háromszögben (ABC) az alattságnak (átfogó) dereka (négyzete) egyenlő a mellékoldalak (befogók) derekaival ($AC^2 = AB^2 + BC^2$).

Müvelés (*Declaratio.*)

I.-szer: C — székkel s egyik CB mellékoldallal horgasittasson (irassék) BDEB kör, 's — ezen CB- mellék oldalt mongyuk sugárnak = s.

II.-szor: AC alattság vitessen tovább a körnek D pontjáig 's ezen AC-alattság légyen = a; lészen AD-hosz = a + s; AE hosz pedig = a-s; és mivel a' másik AB- mellék oldal érdeklő (érintő), ez legyen = e.

Vittatás (*Demonstratió*)

Mivel áll AD: AB = AB: AE, ezek helyett egyenlőket tevén állani fog ez-is: a+s: e = e: a-s; tehát $a^2 = e^2 + s^2$; az-az: $AC^2 = AB^2 + CB^2$. A- mi V. V. V. (vitatni való volt)

Jegyzet. (*Scholion*)

Ezen kimondhatatlan nagy hasznu Vételnek Pithagoras a' Szerzője, mellyet midőn először Tanitványainak fel adott, ezek örömekben száz ökröt áldoztak fel az Istenneknek e' hasznos lelemény ki nyilatkoztatása' meghálálásának okáért. Ugyan-azért Pithagoras' vételének is mondatik, 's-a' Tudákosság' mesterének. *Én ezen Vételnek feltalálója nem lehetvén, leg alább uj vittatója vagyok, mert az előbbeni vitattást* (*legalább tudtomra*) *senki sem adta még elő; mások' vittatása hoszszu, és bajos az enyim kurta-is, könnyü is.*

Bemutatva Dugonicsot mint geometrát, nem lesz érdektelen közölni itt Molnár János apátnak egy Dugonicshoz irt dicsőitő költeményét, a mely a »Földmérés« elején olvasható.

Molnár Jánosnak
Bela-forrási
Apát — urnak
A' Föld-mérés' Tudományának Magyar nyelven elő-ál ta alkalmatosságával szerezte

Éneke

I.
Meglett, a' — mit régen vártam
A' Tudomány' fénye
Szinte Hazánk' élő nyelvén
Dicsőségre lépe

II.
Viszi dicső hirét-nevét
Irott, 's — nyomtatott Könyv.
Tisztúl, 's — Égig emelkedik
Hegygyé válik a' Völgy.

III.
A' Tudákos, Betű vető,
Gépelyes, Föld mérő,
Newton szerént Bö cselkedő,
Orvos, Törvény-fejtő,

IV
A' Szó tévő, a' Történet,
És Idő rend-iró,
Költő, és (egy szóval mondván)
Mindenre Tanitó.

V.
Meg-ereszté Magyar Tollát
Dugonics' Munkája
Elegendő Példa ebben,
'S — mélly Tudákossága

VI
Itt azt eszegeti, fejti,
A' — mit a' — ki meg — fog,
Minden Bölcselkedő Könyvhez.
Kész értelemmel fog.

VII.
A' Szám' titkát fel talállya,
Csudákat indithat,
A' — ki jól fel kapja mind azt,
A' — mit e Könyv víttat.

VIII
Mértékbe szorithat mindent,
A' — mit Szem el érhet,

A' — mit Égen Földön Szögre,
'S — Körre kénszerithet.

IX.

Uj Fáradság, Nyelv-ujjitás
Kellett, és nagy Elme;
Mind ki tellett *Duqonics*-túl,
'S — elé — állott erre.

X

Magyar *Fibonaci*, *Thales*
És Magyar Euklides
Élly! Örülly! im' Nagy Neved már
Mélly, Hoszszú, és Széles.

V.

Irodalom.

Okoskodások (Phrasen) czimmel egy igen tanulságos könyv jelent meg A vallási tételek ellen nap nap után kifogásokat emel a rosszakarat és tudálékosság. Nagyon jó, ha az ember kezénél van egy könyv, a mely a mindennapi okoskodásokra megfelel. Ilyen könyv Wetzel Xav. Fer. Phrasen czimü könyve, melyet Domokos István forditott. A könyv tartalmából idézzük: Mindenki kövesse a maga meggyőződését — Hitnek kell lenni. — Mindenki maradjon meg hitében, a melyben született. — Nem tesz akármilyen a hitünk, csak becsületesek legyünk. — A hit csak a másvilágról gondoskodik. — Ne túlozzunk! A hasznos *zsebkönyv* ára füzve 60 fillér. Megrendelhető: Oktató Népkönyvtár. *Budapest VII. Csömöri ut 16 czimen.*

Nagyasszonyunk Dicsérete. Egy-, két- és többszólamu Mária-Énekek orgonakisérettel. Kiadta a Kath. Egyh. Zeneközlöny. Bpest. VIII. Mária Terézia tér. 9. 1. füzet ára 2 kor. Tartalmazza a következő énekeket: 1. Máriát dicsérni. — 2. Irgalomnak édes Anyja. — 3. Légy üdvöz. — 4. Mária Szüz Anyám — 5. Tengernek csillaga — 6. Szüz Anyánk. — 7. Ave Mária — 8. Ave Mária. — 9. Tantum ergo.

Katholikus népiskolai tankönyvek. A Szent-István-Társulat kiadását képező népiskolai tankönyvek a nm. püspöki kar által kiadott tanterv szerint készültek s röviden előadják mindazt, a mire népiskolai tanulóknak okvetlenül szükségük van. Elősegiti a tanitást a szöveg közé nyomott számos ábra. Megjelentek eddig: *Györffy Jánostól Földrajz A Magyarok Története, Természetrajz, Természe tan és vegytan*, a kath. népiskolák felső osztályai számára. Ára egyenkint 20 fillér. Továbbá *Hámori Márton*: *Alkotmánytan* a kath. népiskolák V. és VI. osztálya számára. A legujabb törvények figyelembe vételével. Ára 20 fillér. Dreisziger Ferencz szerkesztett egy *Uj magyar Abc- és olvasókönyvet* képekkel. A könyv először a nyomtatott nagy betüket ismerteti meg a gyermekekkel, a II-ik részben következnek a nyomtatott kis betük s azután, ha a gyermek már jártas az olvasásban, kezdi az irást és pedig a III. rész szerint előbb a kis, azután a nagy betükkel a IV részben. Befejezi a könyvet néhány ima. Ára 40 fillér. Legujabb népiskolai könyvek még két *Földrajz* a városi kath. népiskolák IV. V. és VI. osztálya számára. Irta: *Györffy János*. Az első rész a IV. osztály számára előadja a Magyar királyságot és Európát, az V. és VI. osztály anyaga áll: Magyarország és a földrészek földrajzából a II. osztályban és természeti meg mértani földrajzból a VI-ik osztályban.

Uj-szövetségi bibliai történetek középiskola használatára. Irta: dr. Pokornyi Emmánuel, főgimnáziumi vallástanár. 41 illusztráczióval és egy térképpel. Az esztergomi főegyházmegyei hatóság engedelmével, Budapest, a Szent-István-Társulat kiadása Ára 1 kor. 20 fillér.

Ó-szövetségi bibliai történetek középiskolák használatára. Irta: dr. Pokornyi Emmánuel főgimnáziumi vallástanár. 42 illusztráczióval és egy térképpel. Második kiadás. Az esztergomi főegyházmegyei hatóság engedelmével, Budapest, a Szent-István-Társulat kiadása. 1902 Ára: 1 kor. 20 fill.

Az uj középiskolai biblia teljesen a püspöki utasitások alapján készült. Előadása minden önkényes hozzáadás nélkül. a mennyire csak lehetséges, a Szentirás szövegéhez alkalmazkodik A dogmatikailag fontos részletek mindenhol gondosan ki vannak emelve. Világos felosztása kimért rövidsége, tiszta magyarsága, szép illusztrácziói oly tulajdonságok, a melyeket a hittanárok és a tanulók már régóta kivántak iskolai könyveikben. A könyv annyira megfelelt az óhajoknak, hogy a mult évben megjelent ó szövetségi résznek már uj kiadása vált szükségessé Megrendelhető a Szent-István-Társalat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII., Szentkirályi utcza 28. sz

Családi Regényt. r. 18 kötet: *A kékruhás asszony. Elbeszélés. Irta Csapodi István. — Psyche lámpája. Elbsszélés. Irta Léon Tinseau. Forditotta A. V:*— 19. kötet: *Hricz és az urfi. Elbeszélés az 1846—48-iki zivataros időkből. Irta Franko Iván dr. Forditotta Zsátkovics Kálmán.* A Családi Regénytárból, a 18-ik kötet két elbeszélést nyujt: egy eredetit és egy forditottat. Az eredetinek szerzője uj név az irodalomban: Csapodi Istvánné. Romantikus történetet mond el, a melynek azonban ugylátszik nem minden része költött. Nem lehet tagadni, hogy az elbeszélés meseszövése elárulja a kezdőt, de a hiányokért kárpótol az egész elbeszélésen vigigömlő nemes fölfogás és az igazán magyaros stilus. A kötet második darabja a szellemes franczia irónak. Tinseaunak kiválóan sikerült elbeszélése.

A 19-ik kötet *Hricz és az urfi* czimmel Franko Iván dr. orosz elbeszélését adja, az 1846-48 iki lengyel felkelés idejéből Az elbeszélésnek sovány a meséje, de egyes jeleneteknek plasztikus festése, valamint a mesteri kézzel megrajzolt jellemek teljesen lekötik érdeklődésünket. Különösen sikerült a két főalak, a kiktől az elbeszélés is czimét nyerte: Hricz, az orosz parasztfiu és az urfi, a lengyel földesur fia. Az elbeszélést a katholikus irodalomnak egy ősz veteránja' Zsátkovics Kálmán, görögkatholikus esperes forditotta le magyarra. A Családi Regénytár minden egyes kötette csinos angol vászonkötésben egy koronáért kapható minden könyvkereskedésben, valamint a Szent-István Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utcza 28. szám.

Szerkesztői üzenetek.

T. Érdemes az átdolgozásra.
F. Felhasználtuk.
K. J. B. J. Mielőbb elvárom

Lezárva szept. 20-án.

NYOMATOTT GOMBOS FERENCZ »LYCEUM«-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN, KOLOZSVÁRT.